

A genetikusok «tüzet kérnek»

«OSZÉT DNS-PROJECT», AMELY AZ OSZÉTEK GENETIKAI KÉPÉT SZÁNDÉKOZIK MEGRAJZOLNI

A közösségi médiák végtelen sorának fel-felvillanó kaleidoszkópjába keményen beágyazódott a csábító «Oszét DNS-projekt» cím. A témában való elmélyüléshez egy csomó érdekes körülmény vezetett. A projektet 2012 márciusában az egyik legnagyobb Los Angelesi orvosi központ munkatársaként

Alan Berezov – a mediko-biológia területének a szakembere alkotta meg. Az oszét tudós igazi bajnoka és mozzatója az oszétek vizsgálata ügyének.

Vlagyikavkázban a munka dandárját a projekt ügyintézői, Alekszandr Bajmatov és Zaur Dzucev végzik, akik teret teremtettek az érdekes kezdeményezésnek.

– A genetika – hatékony eszköze a történelem és a népek önazonosságtudata fehér foltjainak az eltüntetésében. A DNS kutatás igen népszerű a világon, növekszik az etnográfusoknak a száma, akik a DNS-geneológia segítségével tájékozódnak, – meséli Alekszandr Bajmatov. – Úgy vélem, hogy öt-tíz esztendő múlva egyetlen kutatás sem nélkülözi majd a hasonló vizsgálatokat.

A projekt célja egyszerű – lehetővé tenni az oszétek genetikai kutatását, és minél több teljes genetikai portrét alkotni az oszét lakosságról. Más szavakkal, a népünk történeti és genetikai gyökereiről és más népekkel való rokoni kapcsolatairól rendelkezésünkre álló ismereteket szeretnénk jelentősen gazdagítani. A feladatokat, amelyeket az «Oszét DNS-projekt» keretében tűztünk magunk elé, két részre lehet osztani – oszéteken belüli (az oszét famíliák és szubetnoszok közötti rokoni kapcsolatok feltérképezésére) – és a nemzetközire.

Az egyik legérdekesebb oszéteken belüli feladat, például az oszét családok esetében az olyan dicső elődöktől való származási legenda a szembesítése a tőlük nyert genetikai adatok segítségével, mint Osz-Bagatar, Hetag, Badel, Cargasz, Gagua. A nemzetközi feladatok köréből az oszéteknek a világ többi népével való genetikai kapcsolata érdekel bennünket.

A DNS-geneológia segítségével válik lehetségessé követnünk, hogy hol élnek ma az oszétek rokonai, s értékelnünk a rokonsági fokot. Az oszétek vizsgálata mellett a projekt

keretében más alán származású etnikai csoportok: a magyarországi jászok, a mongóliai aszutok, a kurdisztáni alánok és mások tesztelése is folyik.

– Az embernek a DNS segítségével történő vizsgálatáról szóló filmekből a leghihetlenebb dolgokat lehet megtudnunk. Milyen eredményekkel szolgál a projekt kereteiben folytatott vizsgálat?

Z. Dzucev: Elsősorban az Y-kromoszómát vizsgáljuk. A «férfi» genetikai analízis, vagy a haplotípus meghatározása az Y-kromoszóma jellemző markerei készletén keresztül vezet. Maga az Y-kromoszóma az ember kromoszómáihoz viszonyítva nem nagy, és csak a férfiakban található. Ennek megfelelően az Y-DNS genetikai meghatározói kizárólagosan csak az apai vonalon öröklődnek (az apáktól – a fiúkra), és meglepő pontossággal másolódnak át nemzedékről nemzedékre. Egyszerűbben mondva, az Y-kromoszóma vizsgálatának az eredménye lehetőséget teremt az egyetlen közös őssel rendelkező genetikai rokonság megtalálására, s az időbeni távolság meghatározására. A távolság mértéke – évszázadok, évezredek, tízezer esztendő – a «geneológiai distancia» függvénye. Sőt mi több, az Y-DNS kutatásán keresztül lehetőségünk van megállapítanunk a genetikai rokonságot nemcsak az egyes emberek között, hanem a családok, nemzetségek, sőt népek között, választ adnunk a kérdésre, hogy miféle emberi közösségekhez, törzsekhez tartoztak az őseink.

– A vizsgálat bármely emberen elvégezhető? Mennyibe kerül egy vizsgálat?

A. Bajmatov: 100-tól 250 dollárig a vizsgálat mélységétől függően. Átlag 4500 rubelbe (kb. 30.000,- Ft. — K.J.B.) A vizsgálatához elegendő nyálmintát vennünk. A procedúra igen egyszerű, s egyetlen perc alatt elvégezhető – egy vattás pálcikával elegendő néhányszor a szájüreg belső oldalát végigsimítanunk. A mintát el kell küldeni a laboratóriumba (nem egy akad belőlük Oroszországban és külföldön is). A vizsgálat eredménye megállapítja, hogy a vizsgált személy melyik meghatározott haplocsoporthoz tartozik. A projektünk segítséget nyújt a kapott eredmény interpretálásában, a rokonság, a kor meghatározásában, egészen a közös ősökig. Az interneten a «ВКонтакте» és a «Фэйсбук» lapokon válaszolunk a kérdésekre, segítünk a tesztelt személynek az eredmény értelmezésében s a különféle következtetések levonásában.

– Figyelembe véve az oszétek félénk viszonyulását a gyökereikhez, a projekt népszerűségnek örvend a lakosság körében?

Z. Dzucev: Az ázsiojáról még korai beszélnünk. Az oszétek csendben már vizsgálódni kezdtek a projektünk megalkotása előtt. Néhány népszerűsítési próbálkozásnak köszönhetően az adott témában, természetesen, az emberek aktivitása nőtt, de jelentéktelen mértékben. Mind a mai napig csak mintegy 50 oszét család képviselői lettek megvizsgálva.

– Tudom, hogy a DNS-vizsgálat segítségével önök egy csomó érdekes és ismeretlen tényt tártak fel.

A. Bajmatov: Igen, és rögtön hozzá is tenném, hogy az oszétek genetikai képéhez szolgáló következtetéseket nemcsak az 50 eredmény (ami nem elégséges) alapján vonjuk le, hanem egy sor ismert szakember – I. Naszidzem, O. Balanovszkij, Rutszi tudományos kutatásai alapján.

Mindent összevéve már tesztelve lett több mint 400 oszét Oszétia minden népességéből (beleszámítva a projekt megalkotása előtti korábbi vizsgálatot is). A legmeglepőbb eredmény, hogy az oszétek 70%-a mindössze 1500 évvel korábbi négy ág hordozója. Azaz, a mai oszétek többsége mindössze négy, az i. e. VI. századan élő embertől származott. Az ilyen eredmény szinte valószínűtlennek tetszik, azonban hasonló képet más népek esetében is lelhetünk. Például, az orosz nép jelentős része mindössze néhány 5 ezer évvel előttünk élő ember különféle subcládjából származott. A kromoszómahordozó «Ádám», aki minden ember egyetlen ősenek tekinthető, százezer éve élt. Hiszen ő szintén nem egyedül élt a földön a maga idejében. Létezik olyan elképzelés, hogy a lakosság nagy részének a származása egyetlen vagy néhány viszonylag nem régen élt közös őstől inkább a sztyeppei, nomád népekre jellemző.

Egy másik meglepő aspektus a három digor familia: a Calijev, Zurajev és a Kolojtyi képviselőinek a vizsgálata eredményeként jelentkezett. Ők egy olyan subclad képviselői, amely korábban Európán kívül nem volt fellelhető, s kizárólagosan európainak tekinthető. A Középső-Kaukázus hegyei között élő nép körében történt felfedezésük isazi szenzációként tekinthető.

A. Bajmatov: Sztálin hódolói számára jó újsággal szolgálhatunk. Néhány esztendeje megvizsgáltuk a «népek vezére» unokáját, aki egy olyan subclad hordozójának bizonyult, amelyhez a mai oszétek többsége hozzátartozik G2a1a1a1a DYS505=9, amely nagy részben az apai vonalon és magának Sztálinnak is a valószínű oszét származásáról tanúskodik. A munkánk külön irányává vált a magyarországi jászok DNK-projektjének a megalkotása. A magyarországi jászok és az oszétek nyelvi és kulturális rokonsága jól ismert. Sőt néhány évvel ezelőtt Oszétiába érkezett a jászok tekintélyes küldöttsége is. Magyar oldalról nagy segítséget kaptunk a hazájuk igaz patriótáitól, Rigó-Fábián Attilától, Fehér Tibortól és a Jász Múzeum igazgatójától, Bathó Edittől, amiért igen hálásak vagyunk nekik. Közös erővel elemezzük a jász lakosság XVI. századi összeírását, s találunk közöttük olyan családokat, amelyek a Jászság területén maradtak azokból a régi időkből. Ez lehetővé teszi a jövőben, ha lehetőség nyílik rá, hogy az archív adatok tanulmányozására támaszkodva részletes genetikai

kutatást végezzünk a magyarországi jászok körében. A Jászság első csoportját már megvizsgáltuk, s az oszétekkel rokon haplotípusokat találtunk.

Minden érdekes eredményről beszámolni, amit a DNS-tesztelés nyújt, egy újságcikk keretében lehetetlen. Csak azt lehet bemutatni, hogy még mennyi érdekes dologra derül fény az oszéteknek a projektbe történő bekapcsolódása mértékében.

– Az idea megvan hozzá, azonban a pusztán entuziasmus még nem jár eredménnyel. A vagyonos patrióták részéről még nem kaptak támogatást?

Z. Dzucev: Nemzeti DNS-projekt számos országban létezik, és a kutatás oroszországi része a szponzorok pénzén folyik. Lehetséges, hogy a közeli időben nekünk is lesz támogatónk – akad majd ember, aki kijelenti, a finanszírozásban részt kíván venni. Azonban megragadva az alkalmat, a többi potenciális mecénáshoz fordulunk, aki nem közömbös az oszét nép történelme és etnogenezise iránt. A megrendelésükre el tudnánk végezni valamelyik őket érdeklő oszét csoport (ennek vagy annak a családnak a képviselőinek, stb.) vizsgálatát. Szeretném kiemelni, hogy mi kizárólag önkéntes alapon dolgozunk, és semmiféle anyagi hasznot nem húzunk a munkánkból. Természetesen, reméljük, hogy a népszerűsítés hatékony eszközével az «Észak-Oszétia» is segít bennünket.

Az «Oszét DNS-projekt» ügyintézőihez az alexanderbaimatov@gmail.com e-mail címen és a «Фэйсбук» valamint a «ВКонтакте» közösségi portálon lehet kapcsolódni, a projekt nevét kiválasztva a keresőben.

K. Farnijev (foto)

Kovács J. Béla fordítása